

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

II. De habitu Logicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

10 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

bitis, neque directi in facto esse, neque directiva, A
est obiectum Logica; sola operatio recta in fieri,
sua facienda est tale obiectum. Probatum est ha-
ctenus, illas operationes non esse Logicae obie-
ctum: ergo sola hoc habet operatio directa in
fieri.

Prima obie-
ctio.

Obiicitur primò: illud est obiectum scientiæ,
quod primò & per se intenditur à tali scientia, quo
posito ponitur, & per quod assequitur formaliter
suum finem: operatio recta in facto esse huius-
modi est, nam illam intendit sine dubio Logica
primò & per se, illa posita ponitur Logica, &
per eam Logica suum proprium finem assequi-
tur: ergo Logica obiectum est operatio recta in
facto esse.

Resp. distinguendo maiorem: obiectum illud B
est in scientiis practicis, quod primò & per se in-
tenditur, &c. si sit aliquid in facto esse, negatur;
si sit in fieri, concedo. Illud enim quod scientia
primò & per se intendit, si sumatur prout iam fa-
ctum, est obiectum scientiæ speculatiue, non est
obiectum scientiæ practice, sed illud idem prout
est in fieri. Idem ad alia respondeo, quo posito po-
nitur scientia, per quod assequitur formaliter
suum finem.

Instantia.

Instantis: in practicis finis & obiectum idem
sunt: sed Logica finis est operatio recta in facto
esse: ergo illa est obiectum eius.

Resp. obiectum practicum posse considerari vel
in fieri, vel in facto esse, unde distinguitur maior, C
in practicis obiectum & finis in fieri sunt idem,
concedo: obiectum & finis in facto esse idem sunt,
nego. Finis autem in facto esse ipsius Logicae ope-
ratio est recta, sed non est finis in fieri, unde nec
est obiectum eius.

Secunda
obiectio.

Obiicitur secundò: illud non est obiectum pra-
cticum, quod non est aliquid operabile: sed ope-
ratio, quæ debet fieri recta non est aliquid ope-
rabile: ergo non est obiectum practicum. Probatum
minor, illud non est aliquid operabile, quod
supponitur in operationibus ante quamcunque
considerationem logicam: sed operationes suppo-
nuntur debere fieri rectæ ante quamcunque con-
siderationem logicam: ergo non sunt aliquid
operabile.

Resp. debitum rectitudinis, aliud esse proxi-
mum, aliud remotum. Proximum est illud quo ope-
rationes dicuntur fieri rectæ in fieri, remotum est
illud quo dicuntur exigere ut fiant rectæ, & hoc
non est aliquid operabile in operationibus men-
tis; debitum autem proximum est aliquid operabi-
le, & est obiectum Logicae: distinguitur ergo mi-
nor, operationes supponuntur debere fieri rectæ
ante quamcunque considerationem logicam, sup-
ponuntur debere remota, concedo; debere proxi-
mè, nego.

Tertia obie-
ctio.

Obiicitur tertio: quando Logicus dormit habet
verè Logicam, cuius aliquod est obiectum: sed
tunc nulla est operatio in fieri: ergo obiectum Lo-
gicae non est operatio in fieri.

Resp. per operationem in fieri me intelligere
operationem, quæ fit recta quando erumpit in
actum operatio habitualis. Quando ergo dormit
Logicus, & Logica habitualis non erumpit in
actum, tunc etiam operatio recta in fieri est obie-
ctum Logicae, idest operatio, quæ fit recta dum
Logica in actum erumpit.

QVÆSTIO II.

De habitu Logicae.

EXposui hactenus obiectum proprium huius
disciplinae, quo continetur eius differentia,
ex eius autem notitia facillimè colligitur tota illius
natura & proprietates: cum enim habitus intel-
lectus, qui vocantur virtutes, quinque à Philoso-
pho numerentur, intellectus, sapientia, scientia,
prudentia, & ars, meritò quaeritur ad quem ex ha-
bitibus illis Logica pertineat, quæ sine dubio ve-
rum semper infallibiliter attingit, atque aded vir-
tus est intellectualis: constat verò illam non esse
intellectum, quæ habitus est primorum principio-
rum; nec sapientiam, quæ sola est Metaphysica,
nec prudentiam, quæ solos actus voluntatis diri-
git; superest ut illa non sit nisi vel ars, vel scientia.
Hoc ergo ut iudicari rectè possit, quatuor video
necessaria: primò qualis sit Logica diuisio in Do-
centem & Vttem: secundò an illa sit scientia:
tertiò an sit practica, an speculativa: quartò an sit
ad alias acquirendas scientias necessaria.

Virtutes in-
tellectuales.

SECTIO I.

Quotplex sit Logica.

CERTum est primò tripliciter diuidi solere Logi-
cam. Primò in naturalem, & artificiosam: se-
cundò in actualem & habitualement, tertio in do-
centem & vttem. Logica naturalis est ipsemet
intellectus quo apprehendimus, iudicamus, dis-
currimus: seu ipsum lumen naturale dictans quo-
modo discurrendum sit, quis syllogismus sit re-
ctus. Artificialis est disciplina quadam qua in-
struitur intellectus ad exercendas rectè suas ope-
rationes, & qua ipsæ operationes diriguntur. Et hæc
diuiditur in actualem, quæ actus est intellectus
quo scimus quomodo definiendum, enuncian-
dum, argumentandum sit: & habitualement, quæ
est qualitas producta in intellectu per tales actus,
& promptum reddens ad eos facillè repetendos. So-
letque communiter diuidi in docentem & vttem,
de qua sola diuisione hic disputatur.

Triplex Lo-
gica diuisio.

Certum enim secundò est multipliciter à Docto-
ribus explicari hanc diuisionem; primò enim illi
omnes qui ponunt præcepta esse obiectum Logi-
cæ, volunt Logicam Docentem illam esse, quæ tra-
dit præcepta, & ideam rectæ operationis: Vttem
esse alias omnes scientias, quatenus vtuntur Logicae
præceptis. Secundò alij cum Fonseca volunt totam
Logicam esse docentem, solam autem partem illam,
quæ topica est vocari vttem. Tertio communius
dicitur totam Logicam esse docentem, & totam esse
vttem, sub duplici respectu. Pro qua sententia
omnino vera

Triplex ex-
plicatio Lo-
gicae docen-
tis & vtten-
tis.

Dico primò, Logicam docentem esse totam Logi-
cam, quatenus in genere tradit modum ratiocinan-
di, nulli certæ materiæ illum applicans; & eandem
totam esse vttem quatenus huiusmodi præcepta
certæ alicui materiæ aliarum scientiarum applicat.
Ita post S. Thomam opusculo 70. q. 6. art. 1. & Sco-
tum quæst. 1. in prædicamentis, docent Sotus, Tolerus,
& alij communis: hoc autem antequam probem.

Obsèrva reperiri duo in qualibet demonstratio-
ne, materiam videlicet & formam: materia est id, de
quo fit demonstratio, ut homo, Angelus, &c. quo-
rum

Quilibet
demonstra-
tio duo
continet.

Disp. I. Quæst. II. de Habitu Logicæ. 11

rum aliqua demonstratur proprietates, forma seu artificium est dispositio recta terminorum, ita ut sequatur conclusio. Quælibet verò demonstratio secundum materiam pertinet ad propriam scientiam, secundum artificium pertinet ad Logicam, quæ tunc vocatur vtens, quando formam artificiosam tribuit operationi alicui aliarum scientiarum. Habes ergo Logicam docentem cum dicis generatim v.g. syllogismum constare debere tribus terminis sic, vel sic dispositis: cum verò actu rem quampiam definimus, aut aliquem conficimus syllogismum, habemus Logicam vtentem.

Prima probatio.

Ratio ergo assertionis est primò, quia illa est Logica vtens quæ dat facilitatem ad operandum: tota Logica hoc facit, non autem alie scientiæ, vel pars tantum aliqua Logicæ: ergo tota Logica est vtens, non autem alie scientiæ, vel pars vna Logicæ. Probatur minor, impossibile est ut aliqua scientia practica tradat modum operandi, & non det facilitatem ad operandum: sed tota Logica quatenus docens præcepta, tradit modum operandi: ergo tota Logica dat facilitatem ad operandum, ergo eadem tota Logica est vtens & docens.

Secunda probatio.

Secundò, si alie scientiæ prout Logica vtuntur, essent Logica vtens, non esset bona Logica diuisio in vtentem & docentem, quam tamen omnes approbant veteres & noui Philosophi. Probatur hoc sequi. Ad bonam diuisionem exigitur, ut membra diuisoria contineantur in toto diuiso, sed si Logica vtens sint alie scientiæ, non continebuntur in ipsa Logica: ergo male Logica diuidetur in docentem, & vtentem, quæ non est Logica; sicut substantia male diuideretur in substantiam & accedens.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Hic actus, [Definitio est oratio explicans naturam rei,] vel pertinet ad Logicam docentem, vel ad Logicam vtentem: ad neutram pertinet: ergo illa non est bona diuisio. Primò enim non pertinet ad docentem, quia est exercitium definitionis, definit enim quid sit definitio; Logica autem docens non elicit illos actus. Non ad vtentem, Logica enim vtens supponit Logicam docentem: iste autem actus cum supponatur esse omnium primus, nihil supponit. Deinde si actus iste pertineret ad Logicam vtentem, esset reflexus supra se ipsum, quod est impossibile: ergo illa diuisio non est bona.

Resp. Logicam vtentem esse illam, quæ applicat præcepta certæ materiæ pertinenti ad alias scientias, unde dico hunc actum, [Definitio est oratio explicans naturam rei,] pertinere ad Logicam docentem, quia non est exercitium præcepti applicatum materiæ aliarum scientiarum. Logica ergo docens elicit multos actus, qui sunt præcepta, sed non elicit actus quos applicet materiæ aliarum scientiarum.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò, si Logica vtens esset ipse habitus Logicæ, alie scientiæ non essent ratiocinatiuæ, sicut non essent scientiæ. Si enim vna scientia efficeret omnes demonstrationes, illa sola sine dubio esset scientia.

Resp. distinguendo, si Logica vtens esset ipse habitus Logicæ, alie scientiæ non essent perfectæ ratiocinatiuæ, nec perfectæ scientiæ sine Logica artificiali, concedo; non essent imperfectæ ratiocinatiuæ scientiæ sine Logica illa artificiali, cum præsidio tamen Logicæ naturalis, nego. Neque hinc sequitur quod sola Logica sit perfecta scientia, sed tantum quod sine Logica nulla est perfecta scientia, quia illa instrumentum est vniuersale omnium scientiarum, sicut Deus est causa prima omnium effectuum. Deinde verum est, quod si vna scientia ef-

ficit omnes definitiones & demonstrationes secundum materiam & formam, vna est tantum scientia: si autem vna efficit secundum formam differendi, alie secundum materiam, nego vnâ tantum esse scientiam.

Obiicitur tertio. Habitus non concurret nisi ad proprios actus, sed actus aliarum scientiarum non sunt proprii Logicæ: ergo habitus Logicæ ad illos non concurret.

Tertia obiectio.

Resp. distinguendo minorem, actus aliarum scientiarum non sunt proprii Logicæ secundum materiam, concedo; secundum formam artificiosam, nego.

Logica tota est vnus habitus.

Dico secundò Logicam vtentem & Logicam docentem vnicum realiter esse habitum, duos autem formaliter inter se distinctos, secundum duo diuersa munera & duas formalitates distinctas, tradendi præcepta, & illis vtendi.

Ratio eadem illa est, quam nuper attuli, quia scilicet nullus habitus practicus tradere potest modum operandi, quin inclinet ad operandum, Logica vt est docens docet modum operandi: ergo illa eadem inclinat ad operandum, quod est esse Logicam vtentem. A priori esse potest ratio, quia vnus habitus inclinat ad actum vniuersalem & ad actum particularem sub eo contentum, quod facillima inductione probari potest.

Probatio.

Obiicitur primò. Illi habitus sunt distincti, quorum actus sunt distincti: sed actus Logicæ vtentis distinguuntur ab actibus Logicæ docentis, ut ex dictis patet: ergo habitus etiam sunt distincti.

Prima obiectio.

Resp. distinguendo maiorem, illi habitus sunt distincti realiter quorum actus sunt distincti, nego: illi habitus sunt distincti formaliter, concedo; fateor enim Logicam vt est docens, distinguere formaliter à Logica prout est vtens, quia (vt dixi) vnus habitus duo habet munera, ratione vnius est Logica docens, ratione alterius est Logica vtens.

Obiicitur secundò. Toties multiplex est realiter habitus, quoties adest noua difficultas superanda, vt patebit ex dicendis infra de habitibus: sed cum sciuntur præcepta, superest noua difficultas illis vtendi, sicut non quisquis scit præcepta saltandi, vel citharizandi, potest saltare vel citharizare.

Secunda obiectio.

Resp. verum esse quod vbi est noua difficultas insuperabilis per priorem habitum, toties nouus habitus requiritur: sed nego eam qui nouit præcepta recte discurrendi, pati posse nouam vllam difficultatem in eorum vfu, cum vfu pendeat ab eadem potentia quæ nouit præcepta: in quo est discrimen saltationis & citharizationis; præcepta enim pendunt à cognitione intellectus, saltatio verò pender à pedibus, citharizatio à digitis, in quibus requiritur nouus habitus.

Obiicitur tertio. Præcepta de virtutibus tradit scientia Ethica, quæ prudentia est: Temperantia verò & alie virtutes illis vtuntur: ergo etiam à pari vnus est habitus Logicæ, qui tradit præcepta discurrendi, alter qui illis vtitur.

Tertia obiectio.

Resp. negando consequentiam, disparitas enim est, quia pro virtutibus duplex difficultas est, scire quid agendum sit, & agere, cum pendeat ab indeterminatione duplicis potentie; quod non valet pro præceptis Logicæ ac eorum vfu.

SECTIO II.

Verum Logica sit scientia: an verò sit ars.

Certum est primò, scientiam proprie dictam esse cognitionem rei certam & euidentem, habitum per discursum, vt patebit ex disp. 5. Constat autem ex ea definitione

Scientia quid exigit.

definitione scientiæ, quas ad eam condiciones necessariò requiri. Prima est vt obiectum habeat necessarium, quod non possit se aliter habere, alioqui non esset certa & euidens, quia versaretur circa rem incertam. Altera est vt cognitio illa certa per veram pariat demonstracionem, idest per discursum, cuius medium sit vel causa, vel aliquid aliud necessariò coniunctum cum predicato & subiecto; nam scientia in eo differt ab habitu principiorum, quod ex sola explicatione terminorum sine vilo discursu cognoscit principia; scientia verò discurret, & veras demonstraciones habeat.

Quid sit ars,
& quanam
exigat.

Certum est secundò artem propriè dictam rectè definiri, *Est habitus recta cum ratione effectivus*, vt habetur ex 6. *Ethic. c. 4.* idest habitus intellectivus, qui principium est externæ operationis, & transcuntis, vt ars ædificatoria est habitus intellectus, qui principium est domus extruendæ. Ex qua definitione artis colligitur tria requiri ad veram artem. Primò, vt habeat notitias & regulas vniuersales, quomodo faciendum sit aliquod opus, quas quisquis sequitur, benè semper, ac infallibiliter operetur. Ratio est, quia omnis ars, quæ principium est operis externi, non aliter illud principiat quàm dictando quomodo illud sit faciendum, est enim idea & regula rectè faciendi extra se operis: ergo necesse est vt regulas habeat vniuersales & infallibiles. Secundò requiritur, vt obiectum artis sit aliquid factibile, non autem aliquid agibile, idest, debet esse opus aliquod externum, non autem aliquid internum in ipso manens operante; sic enim distinguit Philosophus loco illo citato 6. *Ethic. actiūm & factiūm*: actiūm, quod appellat *πρακτικόν*, est principium operis interni manentis semper in eo qui operatur; sic enim prudentia v. g. est actiua, quia regulat amores, gaudia, & alios actus voluntatis. Factiūm autem quod vocat *ποιητικόν*, est principium operis externi, quod plerumque non manet in operante, vt ars ædificandi; aliquando manet, vt ars saltandi, cuius actus immanens est, sed semper externus. Tertiò exigitur ad artem vt nullæ in ea sint demonstraciones, alioqui scientia erit, non autem ars, quatum solum illud esse potest discrimen, quod vna demonstraciones habeat, altera non habeat, cum tamen vtraque habeat opus infallibile, & regulas vniuersales ac prorsus infallibiles. Hoc posito queritur vtrum Logica tum docenti, tum videnti definitio & ratio artis conueniat: an verò proprius character scientiæ.

Logicam
docentem
esse scientiam.

Prima probatio.

Dico primò, Logicam docentem nullo modo esse artem, sed veram & propriè dictam scientiam. Ita docent cum S. Thoma 4. *Metaphysica, lect. 4.* & Scoto q. 1. in *predicab.* Sotus, Toletus, Fonseca. Negant plerique cum Vasquez prima 2. *disp. 85. num. 6.* Contra quos

Ratio est primò illa quam indicabam. Illa est vera scientia, non autem ars, quæ de obiecto suo demonstrat passiones per demonstraciones certas & euidentes; Logica docens huiusmodi est, Logica enim non solum considerat suum obiectum, & tradit regulas, sed euidenter etiam illas probat; ista enim v. g. est vera demonstratio, *Oratio explicans naturam rei, debet esse clarior ipsa re*: definitio est oratio explicans naturam rei: ergo definitio debet esse clarior re quæ definitur. Item ista, *Syllogismus qui procedit ex præmissis probabilibus inferit conclusionem probabilem*; syllogismus dialecticus procedit ex præmissis probabilibus: ergo inferit conclusionem probabilem, ergo Logica docens est vera scientia.

Secunda probatio.

Secundò rectitudo operationum mentis est ali-

quod obiectum scibile per aliquam scientiam; illa non potest esse alia quàm Logica, rectitudo enim vt faciendū non spectatur à Physica: ergo Logica est scientia. Imò ars, vt dixi, versatur circa externos actus, Logica non versatur, nisi circa operationes intellectus: ergo Logica non est ars, sed scientia.

Obiicitur primò. Id, quod est modus sciendi non est scientia; sicut instrumentum artis non est ars, vnde dicit Philosophus, *absurdum esse querere simul scientiam & modum sciendi*: Logica est modus sciendi: ergo Logica non est scientia, vt etiam satis aperte habetur lib. primo *Rhetoricorum, c. 1.*

Prima obiectio.

Resp. modum sciendi esse potius obiectum pariale Logicæ, quàm ipsam Logicam, quæ minus propriè vocatur ab Aristotele modus sciendi, quia tradit modum sciendi, & est vera scientia. Aristoteles quando dicit fatuum esse querere simul modum sciendi & scientiam, significat neminem debere dare operam scientiis quæ non tradunt modum sciendi, quin prius studuerit Logicæ, à qua ille traditur: non negat autem Logicam esse scientiam.

Obiicitur secundò. Ille habitus non est scientificus cuius obiectum non est necessarium, sed potest se aliter & aliter habere: obiectum Logicæ potest se aliter habere, nec est necessarium; sunt enim operationes, quæ possunt benè vel malè fieri, vel etiam fieri & non fieri: ergo Logica non est scientia.

Secunda obiectio.

Resp. non requiri ad veram scientiam vt habeat obiectum necessarium secundum exercitium, sed satis esse quod sit necessarium secundum specificationem. Huiusmodi est Logicæ obiectum; nam operationes mentis quatenus sunt propositiones vniuersales docentes quid fieri debeat, sunt omnino necessariae, v. g. cum dicitur syllogismus constare debere tribus terminis, demonstracionem debere procedere ex veris & necessariis. Hoc est quod vocatur necessarium secundum specificationem. Si verò spectentur quatenus sunt iste vel iste syllogismus factus à Petro & Paulo, non sunt obiectum necessarium & perpetuum. Hoc est non esse necessarium secundum exercitium. Idest secundum existentiam non est necessarium obiectum Logicæ, sicut neque obiectum Physicæ, sed est secundum essentiam verè necessarium, & cognitum per veram demonstracionem; quod vltimum deest obiecto artis, est enim necessarium secundum essentiam, sed ars non illud cognoscit per demonstraciones.

Obiicitur tertio. Illa pars non est scientia quæ discurrit tantum probabiliter: aliqua pars Logicæ discurrit solum probabiliter: ergo aliqua pars Logicæ non est scientia.

Tertia obiectio.

Resp. negando quod Topica discurrat solum probabiliter, nam aliud est discurrere solum probabiliter, aliud scientificè docere quomodo discurrendum sit in materia probabili: hoc primum conuenit opinioni, alterum conuenit propriæ scientiæ, quæ Logica est. Similiter etiam pars illa Logicæ quæ agit de sophismatibus non errat, sed scientificè docet quomodo error debeat vitari.

Instantis. Multa sunt in Logica, quæ non cognoscuntur nisi probabiliter: ergo Logica saltem secundum illas partes non est scientia.

Instantia.

Resp. concedendo totum; id enim est commune Logicæ cum aliis omnibus scientiis vt habità ratione nostræ ignorantia, plenæ sint opinionibus & erroribus; Logica itaque in se ipsa vera est scientia, Logici autem sæpè opinantur, sapius errant.

Obiicitur quartò. Illa non est scientia, quæ non declarat obiectum suum ex propriis principiis, nec

Quarta obiectio.

nec suarum conclusionum reddit rationem: Logica huiusmodi est; non enim declarat instrumenta sciendi, sed Animastica sola, vel Metaphysica, v. g. cum dicit Logicus: *Definitio est ratio explicans naturam rei*, non cognoscit quæ Logicus, quid sit rei essentia, sed quæ Metaphysicus: ergo Logica non est scientia.

Resp. distinguendo minorem: Logica non declarat instrumenta sciendi secundum artificium, id est secundum eorum modum & dispositionem, quam in conceptibus nostris habere debent, nego; quatenus illa fundantur in rebus quibus illa esse debent proportionata, concedo. V. g. declarat Metaphysica in communi, quid sit essentia, & qualis etiam sit, simplexne, an composita. Dialectica verò tractat de modo quo illa concipi debet, & declarari distinctè per veram definitionem; seu ex quibus conceptibus & vocibus componenda sit definitio, quasve proprietates habere debeat, ut apta sit.

Dico secundò, Logicam vtentem præcisè sumptam, quatenus est vtens, non esse scientiam; si autem sumatur simul cum docente, veram esse scientiam.

Ratio est, quia illa, ut sæpe dixi, non est scientia, in qua non sunt ullæ demonstrationes: Logica vtens, quatenus est vtens, non habet ullas demonstrationes, cum illas omnes, quæ ostendunt in genere directionem operationum mentis, certum sit pertinere ad Logicam docentem: ergo Logica vtens seorsum sumpta sine docente, non est scientia; præsertim cum illa non spectet nisi exercitium operationum mentis, quod, ut dixi, non est necessarium. Deinde, idè scientia subalternata præcisè sumpta sine subalternante non est scientia, quia sumit sua principia ut probata per subalternantem: Logica vtens principia sua sumit ut probata per Logicam docentem: ergo si præcisè sumatur, non est scientia.

Obiicitur primò. Logica vtens concurrat ad demonstrationem particularem: sed tunc habet veras demonstrationes: ergo Logica vtens ut sic habet demonstrationes, & est scientia.

Resp. distinguendo minorem: quando Logica vtens concurrat ad demonstrationes, habet demonstrationes, quæ sunt demonstrationes secundum materiam, & propriæ aliarum scientiarum, concedo; quæ sint demonstrationes secundum artificium Logicum, quatenus pertinent ad Logicam vtentem, nego. V. g. hæc demonstratio: *Omne rationale est risibile*, &c. secundum artificium præcisè ut est à Logica vtente, non est demonstratio, nisi Logica vtens sumatur cum Logica docente.

Obiicitur secundò. Logica vtens vnus est & idem habitus cum Logica docente: Logica docens est scientia: ergo Logica etiam vtens scientia est.

Resp. vnum & eundem realiter habitum esse posse scientiam, & non scientiam, secundum diuersas formalitates. Fateor Logicam vtentem & docentem esse vnum realiter habitum, sed formaliter, ut dixi, diuersus est: idè Logica ut docens esse potest scientia, non quatenus vtens.

Obiicitur terriò, Logicam vtentem reuocari debere ad aliquem habitum: non est ars, ut patet: ergo est scientia.

Resp. Logicam vtentem reuocari ad habitum scientiæ, quia etsi præcisè sumpta non sit scientia; tamen quia sumi debet ut dependens à Logica docente, idè spectat ad habitum scientiæ, sicut scientia subalternata reuocatur ad scientiam, quia sumitur ut vnum quid cum subalternante.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

SECTIO III.

Utrum Logica scientia sit speculatiua, an practica.

Certum est primò, scientiam speculatiuam appellari eam, cuius cognitio ex natura sua non ordinatur ad opus, sed ad solam cognitionem obiecti sui, in qua etiam sistit. Dixi, ex sua natura; quia duplex in qualibet scientia distinguendus est finis: alter intrinsecus, qui dicitur finis operis; alter extrinsecus, qui vocatur finis operantis. Intrinsecus est is, ad quem scientia ordinatur ex natura sua; extrinsecus est is, quæ sibi quilibet pro arbitrio suo proponit, ut si Physica studeas, ut lucrum ex notitia illa colligas.

Certum est, secundam illam appellari practicam, cuius cognitio ex natura sua ordinatur ad aliquod opus regulabile per rectam rationem; id est, illa, quæ considerat obiectum aliquod operabile modo operabili, dirigendo nimirum illud ad opus, & tradendo regulas, & præcepta operandi: Medicina v. g. considerat sanitatem ut dandam ægrotis, non autem sistit in sola eius cognitione. Prima definitio, ut vides, traditur per finem intrinsecum, altera per obiectum formale, quæ idem omnino sunt. Practica igitur scientia conuenit cum speculatiua, quod utraque cognoscat; differt, quod practica non sistat in cognitione, sed cognoscat ut operetur, iuxta illud Philosophi secundo Metaphys. textu 3. *Finis speculatiua, veritas; finis practica opus*. Et rectè ad mentem eius Auerroës: *Per speculatiuam, inquit, scimus ut sciamus; per practicam scimus ut operemur*. Sed hæc plenius dabo disp. prima. Metaphys. agens de scientia in genere. Nunc his positis

Dico primò, Logicam non esse simpliciter speculatiuam, sed esse aliquo saltem proprio modo practicam. Ita docent cum S. Thoma Suarez, Vaf. ques. 5. Sotum, Masium, Toletum.

Ratio est, quia illa scientia, ut dixi, practica est, quæ versatur circa obiectum operabile modo operabili: Logica versatur circa huiusmodi obiectum; versatur enim circa mentis operationes dantio præcepta de illis dirigendis; quod est versari circa operabile modo operabili: ergo practica est. Deinde Logica non sistit in cognitione sola obiecti sui, sed illam dirigit ad opus; non enim intendit solum cognoscere mentis operationes, sed docere quomodo illæ dirigi & disponi debeant, ut sint rectæ; non est ergo purè speculatiua. Imò mentis operationes quoad propriam naturam non sunt Logicæ considerationis, sed Physicæ: ergo pertinent ad Logicam prout subsunt directioni practicæ. Denique possibilis est scientia directiua operationum mentis, & illa dari debet; sicut possibilis est, & datur scientia directiua actuum voluntatis, quæ dicitur Moralis. Illa scientia Logica est, quæ propterea non est minùs practica, quàm Moralis.

Obiicitur primò. Illa scientia non est practica, quæ directiua non est operationis extra intellectum; *Praxis enim est operatio extranea intellectui, regulabilis ab intellectu*. Logica est directiua operationum intellectus, non autem operationum extra intellectum: ergo Logica non est practica.

Resp. praxim esse quamlibet operationem regulabilem à ratione, siue illa sit operatio intellectus, siue operatio alterius potentie; potest enim operatio vna intellectus regulari per aliam, atque aded esse potest praxis, ut ostendunt alibi contra Scotum. Patet ergo falsam esse maiorem argumenti propositi.

B Obiectio

Logica vtens non est scientia.

Probatio.

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

Tertia obiectio.

DE RHODES

Secunda obiectio.

Secunda ob-
iectio.

Obiicitur secundò. Illa scientia simpliciter speculatiua est, quæ modum operandi docet & demonstrat modo speculatiuo: huiusmodi est Logica, quia directio mentis operationum non fit à Logica nisi speculando naturam & proprietates operationum rectarum; sicut Geometria speculatiua est, quia licet doceat quomodo faciendæ sint figuræ, speculando tamen hoc docet: ergo Logica non est minus speculatiua, quàm Geometria.

Resp. negando, Logicam docere modum operandi modo speculatiuo; nam versari circa operabile modo operabili, ut dixi, est tradere regulas & modum, quo illud fieri debet; hoc autem facit Logica, ideo non versatur circa operabile nisi modo operabili. Neque obstat quod versetur circa operationes illas speculando; nego enim satis hoc esse ut dicatur versari circa operationes modo speculatiuo, cum Logica cognoscat ut operetur, quod est versari modo operabili. Geometriam fateor esse purè speculatiuam, quia non facit, nec docet modum faciendi figuræ, sed supponens eas iam factas, illas tantum speculatur, sicut Physica corpus naturale factum aut factibile supponens, illud speculatur.

Logicam esse
practicam
simpliciter.

Dico secundò, Logicam ita esse simpliciter practicam, ut nullo modo speculatiua sit, etiam secundum quid. Ita docent Recentiores cum Ochamo, Gregorio, Gabriele, Fonseca, & Conimbricenses contra Suarezem, Vasquezem, Hurtadum, Auerfam. Ratio generalis est, quia nulla est scientia purè naturalis, quæ possit esse speculatiua simul & practica. Quod sic probò. Implicat ut vna & eadem scientia tendat in plura obiecta formalia essentialiter diuersa, & nullo modo inter se connexa: scientia speculatiua & practica tendunt in obiecta formalia diuersa essentialiter, & nullo modo inuicem connexa: ergo implicat ut scientia vna naturalis speculatiua sit & practica. Maior certa est, quia scientiæ specificantur ab obiectis formalibus adæquatis; quoties autem diuersa sunt obiecta, & nullo modo connexa, sunt obiecta adæquata. Minor ergo probatur. Operabile ut sic, & non operabile ut sic, sunt obiecta formalia diuersa essentialiter: scientia practica respicit operabile ut sic, speculatiua respicit non operabile ut sic: ergo illa respiciunt obiecta formalia diuersa.

Probatio.

Dixi, scientiam naturalem esse non posse speculatiuam simul & practicam; habitus enim supernaturales, qualis est fides, esse possunt speculatiui simul & practici, quia illi sæpè nituntur extrinseco motiui, atque aded in illis ratio speculatiui & practici se tenet ex parte obiecti materialis, non autem ex parte obiecti formalis. Non implicat ut idem habitus habeat obiecta materialia essentialiter diuersa, cum ab illis non specificetur: implicat ut habeat obiecta formalia diuersa essentialiter.

Prima ob-
iectio.

Obiicitur primò. Illa scientia est speculatiua, saltem secundum quid, in qua multæ habentur cognitiones speculatiuæ; per quas intellectus non dirigitur in suis actibus: Logica multas habet huiusmodi cognitiones, v.g. istam: *Definitio non distinguitur à definito: Genus latius patet quàm differentia*: ergo, &c.

Resp. negando minorem; nullus enim actus est in Logica, qui ad directionem operationum mentis non ordinetur, quia illæ non pertinent ad Logicam nisi sub ea formalitate; alia verò quæcunque consideratio earum pertinet, ut dixi, ad Animasticam. Duæ illæ propositiones allatæ in argumento: *Definitio*, &c. ordinantur ad directionem operationum mentis Logicæ propriam; debet enim illa scire quod definitio distingui non debeat à definito, ut tradat

regulas rectæ definitionis, quod illa v.g. latius patere non possit quàm definitum.

Obiicitur secundò. Cognitio proprietatum quas habent operationes mentis, est speculatiua; nam eodem modo sunt syllogismi, siue cognoscantur illæ proprietates, siue non cognoscantur: cognitio illa pertinet ad Logicam: ergo Logica notitias habet verè speculatiuas.

Secunda
obiectio.

Resp. quasdam esse proprietates operationum mentis, quarum cognitio non pertinet ad Logicam, sed ad Physicam; illæ possunt esse speculatiuæ: quæ verò pertinent ad Logicam, ordinantur ad opus, quia licet sine cognitione illarum fieri fortasse possint syllogismi, non possunt tamen scientificè fieri. Nam ut facias syllogismum scientificè, scire debes, quare ita facias; sique cognita tibi debent esse proprietates.

SECTIO IV.

Verum Logica sit ad alias scientias necessaria.

Certum est primò, posse duobus modis aliquid esse necessarium. Primò, simpliciter: secundò, secundum quid. Necessitas simpliciter est quando res haberi nequit sine tali medio, ut respiratio simpliciter ad vitam est homini necessaria. Necessitas secundum quid tunc esse dicitur, quando potest sine tali medio aliqua res haberi, sed difficilius: potes v. g. sine rheda, vel equo ire Romanam, sed difficilius.

Duplex ne-
cessitas.

Certum est secundò, scientiam aliquam posse duplici modo acquiri; vel perfectè, vel imperfectè. Perfectè quando aliquis habet demonstrationem, & certò nouit illam esse demonstrationem: imperfectè, quando habet demonstrationem, sed non scit illam esse demonstrationem; tunc enim reuera scit, sed non scit se scire.

Scientia
perfecta &
imperfecta.

Dico primò, Logicam naturalem esse simpliciter necessariam ad acquirendas, etiam imperfectè, alias scientias.

Necessitas
Logicæ natu-
ralis.

Ratio manifesta est, quia sine vi discursiua nemo acquirere potest scientiam discursiuam: Logica naturalis est vis discursiua; ergo nullam scientiam acquirere quisquam potest sine Logica naturali.

Dico secundò, Logicam etiam artificialem esse simpliciter necessariam ad perfectè acquirendas alias scientias; non esse absolutè necessariam ad eas imperfectè acquirendas.

Necessitas
Logicæ arti-
ficialis.

Ratio est, quia quisquis perfectè aliquam habet scientiam, debet scire se scire, alioqui dubitare poterit utrum sciat; perfectæ verò scientia omnem excludit formidinem, etiam potentialem: sed sine artificiali Logica nemo scit se scire. Quod probò. Quicumque non scit se habere demonstrationem, & non sophisma, ille potest dubitare: sed qui Logicam non habet artificialem, non scit se habere demonstrationem, & non habere sophisma: ergo qui Logicam non habet artificialem, potest dubitare an erret.

Obiicitur primò. Si Logica esset ad acquirendas alias scientias necessaria, esset etiam necessaria ad acquirendam se ipsam, quod absurdum est, quia sic Logica se ipsam præsupponeret. Neque dicas, Logicam imperfectam esse necessariam ad se ipsam perfectam. Contrà enim est. Logica perfectæ est ad alias scientias acquirendas necessaria: ergo est necessaria etiam ad se ipsam. Deinde nemo dat quod non habet: ergo Logica imperfecta non potest dare perfectionem Logicæ perfectæ.

Prima ob-
iectio.

Resp.

Resp. negando Logicam esse necessariam antecedenter ad se ipsam, sicut est ad alias scientias necessaria. Disparitas manifesta est, quia Logica per se ipsam formaliter scit se scire, alia scientia non hoc habent nisi ab ipsa Logica: unde Logica formaliter sibi sufficit ad sciendum perfectè, alia hoc habent à Logica. *Quod autem est essentialiter tale, est se ipso tale.* Aliorum responsio de Logica directa, seu imperfecta, quæ necessaria est ad se ipsam reflexam & perfectam, obscurior est, & difficilior.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Logica non est acquisita nisi per reflexionem super actus rectos: ergo est posterior aliis scientiis acquisitis, atque aded ad eas acquirendas non est necessaria.

Resp. distinguendo maiorem. Logica non est acquisita nisi per reflexionem super actus rectos perfectè scientificos, nego; super actus rectos imperfectè scientificos, concedo. Ideo Logica est acquisita post alias scientias imperfectè acquisitas, sed acquisita est ante alias scientias acquisitas perfectè; quia qui primos illos actus eliciebant, sciebant rem, sed non sciebant se scire.

Instantia.

Instantis: actus imperfectus gignere non potest perfectum habitum scientiæ: isti actus erant imperfecti: ergo gigni per eos non potuit scientia Logica nisi imperfecta.

Resp. actum imperfectum non posse gignere habitum scientiæ perfectum, ita ut sit causa illius adæquata, sed posse gignere tanquam causam inadæquatam, & conditionem sine qua. Per vim intellectus ut causam non potuit gigni Logica perfecta: non fuit acquisita perfecta scientia per actus illos ut causam adæquatam, sed per illos ut prævias conditiones, quibus positis, intellectus vi sua naturali se extendit, & perfectam peperit scientiam.

Tertia obiectio.

Obiicitur terriò. Intellectus per vim suam naturalem potest se reflectere supra suas operationes, & videre, an illæ rectæ sint; sed hoc sufficit ut sciamus nos scire: ergo ad hoc ut sciamus nos scire, necessaria non est Logica artificialis.

Resp. distinguendo maiorem, intellectus per solam naturæ vim potest reflectere se supra suas operationes, & videre an illæ rectæ sint, perfectè id sciendo, nego; sciendo imperfectè, concedo. Nunquam enim id perfectè sciet sine Logica artificiali, cuius hoc est munus proprium.

DISPUTATIO II.

De iis, quæ iuvant directionem primæ mentis operationis.

VM tota Logica, ut dixi hætenus, circa directionem occupetur trium mentis operationum, à prima mihi operatione, quæ apprehensio est simplex, video ducendum esse initium, cuius restitudo tribus eius vitiis repugnat: obscuritatem perspicuitas discutit, confusionem ordo componit, perturbationem regular distinctio eorum, quæ diversa sunt. Hæc tria ut assequi valeam, explicanda mihi: Primò, ens rationis. Secundò, prædicabilia. Terriò, prædicamenta.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

QVÆSTIO I.

De Ente rationis.

ENS rationis merum nihil, & tamen aliquid: entis negatio, & tamen entis indutum vestimento: tenebrosum quid, & in ipso fonte luminis natum: partus rationis se ipsam fallentis, figmentum mentis ludentis in nihilo, spectrum informæ formam habens in sinu intellectus. Nascitur dum cogitatur, cum ipsa sui cogitatione moriens, cum eadem sine miraculo resurgens: pingitur sine coloribus, imago sine prototypo, nulli similis nisi sibi. Agere de illo Metaphysici magis est muneris, quàm Dialectici, quia entis realis larva, & aduersarius est. Vindicat sibi tamen illud Logica, & quatuor de illo tradit. Primò, eius existentiam, seu an sit. Secundò, quidditatem, seu quid sit & quod sit. Terriò, à quo fiat. Quartò, per quam fiat actionem.

SECTIO I.

De existentia entis rationis.

CERTUM est primò, significari nomine *entis rationis*, aliquid pendens ab intellectu, qui solus ratio est. Potest autem aliquid ab intellectu pendere quadrupliciter. Primò, subiectivè, cuius subiectum est intellectus; sic enim actus & habitus inhereant intellectui ut subiecto. Secundò, effectivè, cuius causa productiva est intellectus: ita etiam procedunt ab intellectu omnes eius intellectiones. Terriò, denominativè, quod ab aliquo denominatur actu intellectus, ut cum aliquid denominatur propositio, syllogismus, &c. Quartò, obiectivè, quod obiectum intellectui, seu quod ab eo cognoscitur.

Quadruplex significatio entis rationis.

Certum autem est secundò, quod ea quæ obiectivè sunt in intellectu, in duplici possunt esse differentia. Primò enim aliqua ita sunt obiectivè in intellectu, ut habeant à parte rei suum esse, saltem possibile, quod representatur intellectui; & hæc entia realia sunt. Secundò, aliqua sic cognoscuntur ab intellectu ut nec habeant, neque habere possint esse à parte rei, sed solum dicantur esse quatenus cognoscuntur ab intellectu, quorum scilicet totum esse est cognosci. Hæc sunt quæ propriè vocantur entia rationis, & quaritur, an sit aliquod huiusmodi ens, quod sic fingatur ab intellectu, ut totum esse illius sit cogitari, & obiectum rationi.

Esse obiectivè in intellectu.

Dico primò, dari plura huiusmodi entia nullo modo realia, & purè non entia, quæ solummodo per modum entis cognoscuntur. Hæc est communis sententia, quam immeritò improbant Mirandulanus, Mayronis, Vallesius.

Assertio prior.

Ratio est, quia constat experientià, quod à nobis multa concipiuntur eodem modo ac si essent, quæ in se ipsis neque sunt, neque possunt esse. Chimæra enim & hircoceruus, neque sunt, neque possunt esse; & tamen concipiuntur ab intellectu eodem modo ac si essent. Illa sunt entia rationis propriè dicta, non enim habent esse nisi obiectivè in ipsa ratione, & concipiuntur quasi essent vera entia: ergo dantur propriè dicta entia rationis.

Probatio.

Dico secundò. Ens rationis propriè dictum non omni duntaxat caret existentia reali actuali, sed sterius.

Assertio posterior.

B 2 etiam